K
1
2004)7
Georg-Eckert-Institut BS78
1 034 618 X

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ
- ПРЕДМЕТНА НАСТАВА -

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

ИСТОРИЈА

VII одделение

Скопје, 2004 година

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -
2005/2024

MK
Z-1
(1,2004)7

VII ОДДЕЛЕНИЕ
(неделно: 2 часа; годишно: 72 часа)

ЦЕЛ НА НАСТАВАТА

Цел на наставата по историја во основното образование е учениците да усвојат суштински, систематизирани и научно потврдени знаења за минатото и сегашноста, да придонесе во изградување на вредносен систем на однесување кон својот народ и држава, кон другите народи и држави, кон она што претставува цивилизациско достигнување во светот во духот на граѓанските вредности и демократија, како и да го продлабочи интересот за понатамошно изучување на историските настани и процеси.

ЗАДАЧИ:

- учениците да ги користат и соодветно да ги употребуваат суштинските поими и термини карактеристични за овој историски период како што се: акумулација, автономија, декларација, влада, мануфактура, нација, парламент, политички партии, коалиција, империјализам, меморандум, манифест, сталеж, револуција, анексија, емиграција, конгрес, конференција, просветителство;
- да ги идзвојуваат значајните настани, процеси, промени и личности што го одбележуваат периодот од крајот на XVIII век до Првата светска војна;
- да ги наведуваат потребните објаснувања за причините за појава на граѓанското општество, формирањето на национални држави, воведувањето на парламентарна демократија и други придобивки значајни за овој историски период;
- да ја објаснуваат потребата од поблиска меѓусебна поврзаност и соработка меѓу балканските народи во борбата за национално, политичко, економско и културно ослободување од османлиското владеење;
- да дискутираат за културните придобивки на балканските народи и за нивното значење во осознавањето на нивниот национален идентитет;
- да осознаат за создавањето на балканските држави во XIX и почетокот на XX век.
- да искажуваат свои мислења, гледања и ставови за значењето и придонесот на МРО и нејзините истакнати дејци во борбата за ослободување од османлиското владеење и создавањето на автономна македонска држава;
- да даваат потребни објаснувања за оние придобивки од борбата на македонскиот народ, поради кои Илинденското востание и Крушевската република се епопеја на македонскиот народ.

НАСТАВНА ТЕМА: СВЕТОТ И ЕВРОПА ОД КРАЈОТ НА XVIII ВЕК ДО ПРВА СВЕТСКА ВОЈНА		
СОДРЖИНА	ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ	СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ
1. ИНДУСТРИСКИ ПОДЕМ НА ЕВРОПА 2. ФРАНЦУСКАТА БУРЖУАСКА РЕВОЛУЦИЈА 3. ЕВРОПА ПО ФРАНЦУСКАТА РЕВОЛУЦИЈА	- Учениците да знаат за научно-технолошкиот равој; - да го согледаат стопанскиот подем на Европа и развојот на меѓународната трговија. - Да ги сфатат причините за револуцијата; - да ги осознаат основните пораки и значењето на Декларацијата за правата на човекот и граѓаните. - Да го согледаат влијанието на Француската револуција кај другите европски народи; - да знаат за освојувањата на Наполеон Бонапарта; - да го согледаат процесот на национално будење на повеќе европски народи.	*Средства:* Карти: - Европа во XIX век; -Соединетите Американски Држави; историски атлас; - елемент филм; документарни филмови, видео-записи, фотографии, слики и карикатури; - читаат и анализираат делови од француската Декларација за правата на човекот и граѓанинот и од американската Декларација за независност; - преку час од интерактивна настава се обработуваат и анализираат делови од книгата "Колибата на чичо Том" од М. Б. Стоу. *Активности:* - прават шема за сталежите во француското општество пред револуцијата; - изработуваат проект за

		освојувањата и личноста на Наполеон Бонапарта; - прават проект за положбата на црнците во САД и за апартхејдот;
4. ФОРМИРАЊЕ НА СОЕДИНЕТИТЕ АМЕРИКАНСКИ <u>ДРЖАВИ</u> И НИВНИОТ ПОДЕМ	- Да знаат за формирањето на САД и за нејзиното државно-политичко уредување; - да го согледаат економскиот подем и надворешната политика на САД.	- прават Т-табела за Русија пред и по реформите на Петар Велики и Катерина Велика; - изработуваат грозд за научните и културните достигања на Европа во XIX и почетокот на XX век;
5. РУСИЈА ДО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА	- Да знаат за прераснувањето на Русија во голема светска сила – реформите на Петар Велики и Катерина Велика; - да знаат за укинувањето на кметството во Русија; - да знаат за надворешната политика на Русија.	- да ги објаснат термините: апсолутна монархија; парламентарна монархија; параламентарна демократија; социјализам; комунизам; еманципација; - изработуваат проект за борбата за рамноправност на жената;
6. ПОДЕМ НА ЕВРОПСКАТА ДЕМОКРАТИЈА	- Да знаат за појавата и развојот на парламентарната демократија во Европа; - да ги сфатат причините за појавата на социјалистички идеи и движења - Париска комуна; - да знаат за борбата на жената за политички права.	- Венов дијаграм - феудално капиталистичко општество.

7. ОДНОСИТЕ МЕЃУ ГОЛЕМИТЕ ДРЖАВИ (ОД КРАЈОТ НА XIX ДО ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК)	- Да ја сфатат борбатта на големите сили за превласт во Европа, Азија и Африка; - да знаат за меѓународното групирање на големите сили и за појавата на меѓународните политички кризи.	
8. КУЛТУРАТА И НАУКАТА ВО СВЕТОТ И ЕВРОПА	- Да ги лоцираат најважните културни достигања на планот на литература, ликовната и музичката уметност; - да знаат за најновите достигања во науката и техниката; - да ги сфатат промените во секојдневниот живот на луѓето (култура на живеење во XIX век).	

НАСТАВНА ТЕМА: БАЛКАНОТ ОД КРАЈОТ НА XVIII ВЕК ДО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА		
С О Д Р Ж И Н А	**ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ**	**СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ**
1. ОСМАНЛИСКАТА ИМПЕРИЈА ВО 19 ВЕК	- Да знаат за слабеењето на централната османлиската власт и појавата на анархија; - да знаат за економското опаѓање на државата и потпаѓање под зависност на европскиот капитал.	*Средства:* - карти: Османлиската држава од XVIII-XIX век; Балканот по балканските војни; - историски атлас; - историска читанка; - фотографии, слики, карикатири и друг нагледен материјал, документарни прикази и видео-записи.
2. ОСЛОБОДИТЕЛНИТЕ ДВИЖЕЊА НА БАЛКАНСКИТЕ НАРОДИ ПОД ОСМАНЛИСКА ВЛАСТ	- Да знаат за борбата на балканските народи за културни и просветни права; - да знаат за појавата на национално-ослободителните движења на балканските народи; - да ја сфатат суштината на Големата источна криза.	*Активности:* - проект за животот на балканските народи за време на XIX век (може да се работи по групи, по една за секоја балканска земја);
3. РАЗВОЈОТ НА ГРАЃАНСТВОТО ВО БАЛКАНСКИТЕ ЗЕМЈИ	- Да знаат за појавата на побогат граѓански слој кај балканските народи; - да го воочат процесот на развој и подем на интелигенцијата; - да знаат за развојот на занаетчиството и трговијата.	- да работат куси состави и биографии за поистакнати личности од културната и политичка историја на балканските народи (пример: Караѓорѓе, П. П. Његош, Христо Ботев; Н. Фрашери итн.);
4. СОЗДАВАЊЕТО НА СРПСКАТА ДРЖАВА	- Да знаат за национално-ослободителната борба на српскиот народ; - да го сфатат процесот на осамостојување на српската држава и нејзиниот развој; - да знаат за самостојното автономно кнежевство Црна Гора.	- составуваат грозд за востанијата и националноослободителните борби на балканските народи во XIX век;

5. СОЗДАВАЊЕ НА БУГАРСКАТА ДРЖАВА	- Да знаат за национално-ослободителното движење на бугарскиот народ - Априлското востание; - да знаат за создавањето на независната бугарска држава.	- изработуваат хронологија за настаните во Албанија во XIX век; - изработуваат грозд за национално-ослободителното движење на Албанците во XIX и почетокот на XX век;
6. СОЗДАВАЊЕ НА ГРЧКАТА ДРЖАВА	- Да знаат за грчкото востание и стекнувањето на независност на Грција.	- изработуваат биографии на познати културни и национални дејци од историјата на Албанија во XIX век;
7. СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКИТЕ ПАШАЛАЦИ	- Да знаат за причините за создавањето на Скадарскиот, Јанинскиот и Бератскиот пашалак.	- организираат активност од проектот *Промоција на хумани вредности* (ПХВ) со играње на улоги;
8. АЛБАНЦИТЕ ЗА ВРЕМЕ НА ТАНЗИМАТОТ	- Да знаат за албанските востанија против Танзиматот; - да знаат за причините и крајот на востанието на Дервиш Цара.	- составуваат список на различните организации и друштва на блаканските народи; - прават споредба за политичката карта на Балканот пред и по балканските војни;
9. ИСТОЧНАТА КРИЗА И АЛБАНСКОТО ПРАШАЊЕ	- Да знаат за Руско-османлиската војна во 1877-1878; - да знаат за источната криза и положбата на Албанците во Нишкиот санџак.	- составуваат список за последиците од балканските војни за секој балкански народ и држава поодделно.

10. СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКАТА ПРИЗРЕНСКА ЛИГА	- Да го објаснат влијанието на Сан-стефанскиот договор врз албанското прашање; - да знаат за причините за создавање на лигата; - да ги објасната основните програмски определби на лигата.	
11. БОРБАТА НА ЛИГАТА ПРОТИВ ОДЛУКИТЕ НА БЕРЛИНСКИОТ КОНГРЕС	- Да знаат за вооружените отпори и борби против османлиската власт; - да знаат за создавањето на привремената Албанска влада во Призрен и нејзиното значење.	
12. АЛБАНСКОТО ОСЛОБОДИТЕЛНО ДВИЖЕЊЕ од 1899 – 1909 ГОДИНА	- Да знаат за Албанската лига во Пеќ; - да знаат за албанското востание во првата половина на 1903 година; - да го објаснат создавањето на албанскиот комитет "За слобода на Албанија".	

13. МЛАДОТУРСКАТА РЕВОЛУЦИЈА	- Да ги осознаат основните идеи на младотурците; - да занаат за промените во Турција што се случиле со Младотурската револуција.	
14. АЛБАНЦИТЕ ВО ВРЕМЕТО НА МЛАДОТУРСКАТА РЕВОЛУЦИЈА	- Да знаат за односот на Албанците кон Младотурската револуција; - да знаат за Битолскиот (1908) и Елбасанскиот конгрес (1909).	
15. АЛБАНСКИТЕ ВОСТАНИЈА ОД 1909 – 1912 ГОДИНА	- Да знаат за причините и текот на востанието од 1909 година; - да знаат за Вториот битолски конгрес и востанието во 1910 г.; - да знаат за востанието во 1911 и за текот на општото востание во 1912 година.	
16. БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ	- Да ги осознаат политичките прилики на Балканот и односите помеѓу балканските држави и за создавањето на Балканскиот сојуз; - да знаат за причините, текот и последиците од Првата балканска војна и Втората балканска војна.	
17. СОЗДАВАЊЕ НА АЛБАНСКАТА ДРЖАВА	- Да знаат за начинот на создавањето и прогласувањето на независната албанска држава; - да знаат за меѓународното признавање на независноста на Албанија; - да знаат за историското значење на создавањето на албанската држава.	

18. АЛБАНЦИТЕ И АЛБАНСКАТА ДРЖАВА ОД 1912 – 1914 ГОДИНА	- Да знаат за заложбите на привремената влада за одбрана на независноста на Албанија; - да знаат за Албанија за време на владеењето на принц Види; - да знаат за положбата на Албанците под српска, црногорска и грчка власт; - да знаат за албанското септемвриско востание во 1913 година.	
19. ЖИВОТОТ И КУЛТУРНИТЕ ПРИЛИКИ НА БАЛКАНОТ	Да знаат за кутурните прилики и соработката помеѓу одделни народи на Балканот; - да ги воочат најважните достигања во просветата, литературата, театарот, сликарството, музиката, науката, архитектурата и др.; - да ги објаснуваат промените во начинот на живот кај балканските народи.	
20. ЖИВОТОТ И КУЛТУРАТА НА АЛБАНЦИТЕ ОД ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX ВЕК ДО ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК	- Да ги согледаат заложбите за просветување на албански јазик; - да знаат за албанските друштва во дијаспората; - да знаат почетокот на албанската преродба и за првите преродбеници и културно-национални творци.	

НАСТАВНА ТЕМА: МАКЕДОНИЈА ОД КРАЈОТ НА XVIII ВЕК ДО КРАЈОТ НА ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА		
СОДРЖИНА	ЗНАЕЊА И СПОСОБНОСТИ	СРЕДСТВА И АКТИВНОСТИ
1. МАКЕДОНИЈА ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД XIX ВЕК 2. ПРЕРОДБАТА И КУЛТУРАТА ВО МАКЕДОНИЈА 3. РАЗЛОВЕЧКО ВОСТАНИЕ	- Да знаат за приликите во Македонија (развојот на чифлигарството и појавата на феудална анархија); - да го воочат процесот на раѓањето на македонското граѓанство. - Да знаат за борбата на народна просвета, црковна литература и народен јазик; - да знаат за почетоците на печатарската дејност во Македонија; - да знаат за уметноста и градежништвото. - Да ги воочат основните причини за востание во Македонија; - да знаат за подготовката, текот и последиците од Разловечкото востание; - да знаат за значењето и улогата на Димитар Поп Георгиев Беровски.	*Средства:* - Карти: Македонија во XIX век; Македонија во Првата и Втората балканска војна; Македонија по балканските војни; - историски атлас; - историска читанка и други прилагодени текстови; Крушевскиот манифест; револуционерни песни итн. - слики, фотографии, карикатури, докуметарни филмови и видео-записи; - делови од играни филмови за Солунските атентатори и за Илинденското востание. *Активности:* - изработуваат проект за културните и просветните појави во Македонија во XIX век (просвета, градежништво – црковна и друга архитектура, копаничарство; уметност итн.); - прават грозд за востанијата на македонскиот народ во XIX и почетокот на XX век;

4. КРЕСНЕНСКО (МАКЕДОНСКО) ВОСТАНИЕ	- Да знаат за причините за востанието и неговото подигање; - да знаат за создавањето на слободната територија, организацијата на власта и создавањето на македонската востаничка војска; - да го оценуваат значењето на востанието во борбата за македонска независност;	- изработуваат Венов дијаграм и го споредуваат Разловечкото со Кресненското востание; - изработуваат поодделни проекти за секое востание и за најважните личности; - изработуваат историска карта за подрачјето и настаните во Илинденското востание; - го анализираат Крушевскиот манифест.
5. БОРБАТА ЗА САМОСТОЈНА ЦРКВА 6. МАКЕДОНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУШТВА ВО ЕМИГРАЦИЈА	- - Да знаат за создавањето на црковно-училишните општини; - да знаат за борбата против Цариградската патријаршија и за обидите за обновување на Охридската архиепископија; - да знаат за ширењето на туѓите црковни влијанија во Македонија. - Да ги осознаат причините за миграциите од Македонија; - да знаат за начините на организирање, организациите и нивното функционирање; - да знаат за најважните македонски емигрантски здруженија (во Бугарија, Србија, Швајцарија и Русија).	- организираат час од интерактивна настава за делото "За македонските работи" на К. П. Мисирков.

7. ФОРМИРАЊЕ И ДЕЈНОСТА НА М Р О	- Да знаат за содавањето на МРО и нејзините програмски документи; - да знаат за ширењето на МРО и нејзината воена организација; - да знаат за појавата на врховизмот и неговите методи на делување.	
8. ИСТАКНАТИ ДЕЈЦИ НА ОРГАНИЗАЦИЈАТА (МРО)	- Да знаат за животот, делото и значењето на: Гоце Делчев, Даме Груев, Петар Поп Арсов, Ѓорче Петров, Пере Тошев и Јане Сандански.	
9. ИЛИНДЕНСКО ВОСТАНИЕ	- Да знаат за причините, поводот и подготовките за подигање на востанието; - да знаат за солунските атентатати; - да знаат за подигањето и текот на востанието.	
10. КРУШЕВСКА РЕПУБЛИКА	- Да знаат за ослободувањето на Крушево и воспоставувањето на востаничка власт; - да знаат да ги толкуваат пораките од Крушевскиот манифест и да го оценуваат значењето на Крушевската република; - да знаат за улогата на Никола Карев во создавањето на Крушевската република; - да знаат за крајот на востанието.	

11. ПОЛОЖБАТА ВО МАКЕДОНИЈА ПО ВОСТАНИЕТО	- Да знаат за угушувањето и последиците од Илинденското востание; - да знаат за односот на големите сили кон положбата во Македонија; - да го воочат делувањето на туѓите вооружените пропаганди во Македонија.	
12. МАКЕДОНИЈА ВО ВРЕМЕТО НА МЛАДОТУРСКАТА РЕВОЛУЦИЈА	- Да знаат за учеството на Македонците во Младотурската револуција и во нејзината одбрана; - да знаат за политичкото организирање и делување на Македонците во периодот на младотурците.	
13. МАКЕДОНИЈА ВО БАЛКАНСКИТЕ ВОЈНИ	- Да знаат за учеството на Македонците во балканските војни; - да ја спогледаат окупацијата и поделбата на Македонија и соперништвото помеѓу балканските држави; - да знаат за Букурешкиот договор и неговите последици за Македонија и македонскиот народ. - да знаат за делувањето и активностите на македонската колонија во Петровград.	

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -

14. АФИРМАЦИЈА НА НАЦИО-НАЛНАТА МИСЛА ЗА СОЗДАВАЊЕ НА МАКЕ-ДОНСКА ДРЖАВА	- Да ја оценуваат улогата на Димитрија Чуповски и на Крсте Петков Мисирков за одбрана на македонската национална посебност;	

<u>ОД ПРЕДЛОЖЕНИТЕ 48 НАСТАВНИ СОДРЖИНИ, НАСТАВНИЦИТЕ ВО СВОЕТО ГОДИШНО И ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ ЗАДОЖИТЕЛНО ТРЕБА ДА РЕАЛИЗИРААТ 35 СОДРЖИНИ.</u>

Основни знаења и способности

Ученикот во VII одделение стекнал основни знаења и способности ако:

- знае што е индустриска револуција;
- ги разбира поимите граѓанство, парламентарна демократија, апсолутизам,
- ги опишува настаните пред и во текот на Француската револуција;
- го истакнува значењето на Француската револуција;
- набројува во кои земји има рушење на апсолутизмот и кои се последиците;
- знае што е анархија, чифлигарски систем;
- ја образложува борбата на балканските народи за добивање национални и културни права;
- го објаснува националноослободителните движења на балканските народи во I половина на XIX век;
- знае за балканските војни и создавањето на албанската држава;
- ја истакнува соработката и достигнувањата на балканските народи во областа на културата до почетокот на XX век;
- ги потенцира промените во македонското општество од крајот на XVIII век;
- ги набројува носителите на преродбата во Македонија;
- ги знае почетоците, текот и значењето на Разловечкото востание и македонското Кресненско востание;
- ги набројува македонските организации и друштва во емиграција;
- ги знае иницијаторите за создавањето на МРО;
- поединечно ја опишува улогата на истакнатите дејци на организацијата;
- го истакнува почетокот, текот, значењето на Илинденското востание;
- ја опишува народната власт позната во историската наука како Крушевска република, ги истакнува елементите на демократичност и желбата на македонскиот народ да се здобие со своја национална и социјална слобода;
- знае за познатите преродбеници и учебникари и ја истакнува нивната улога и значење;
- знае за причините за балканските војни и учеството на Македонците во нив;
- ја истакнува улогата на Димитрие Чуповски за одбрана на македонската национална посебност.

ПРОФИЛ НА НАСТАВЕН КАДАР

- Филозофски факултет – Институт по историја;
- Педагошки факултет – Институт по историја – географија.

НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ЈА ИЗГОТВИ РАБОТНАТА ГРУПА:

1. Живко СТЕПАНОСКИ, раководител, педагошки советник по историја во БРО
2. д-р Виолета АЧКОСКА, професор на Филозофскиот факултет – Скопје
3. д-р Тодор ЧЕПРЕГАНОВ, Институт за национална историја – Скопје
4. д-р Коста АЏИЕВСКИ, професор на Филозофски факултет – Скопје
5. д-р Рамиз АБДУЛИ, Институт за национална историја – Скопје
6. д-р Сефедин ЕЛЕЗИ, Министерство за образование и наука
7. д-р Халим ПУРЕЛКУ, професор во Гимназијата “Зеф Љуш-Марку” – Скопје
8. Невена ПЕТКОСКА, професор во ОУ “Димо Хаџи – Димов“ – Скопје
9. Хидаета МУСЛИУ, наставник во ОУ “Љубен Лапе” – Скопје
10. Неби ДЕРВИШИ, професор во УСО “Нико Нестор“ – Струга
11. Миланчо ПЕТКОВ, педагошки советник по историја во БРО